

İktisat ve israf

Günümüzün en büyük sorunlarından biri olan ve herkesi ilgilendiren “GEÇİM” sıkıntısının en büyük sebebi “İSRAF” olduğu gibi, bu sorunun en kolay çözümü de “İKTİSATLI” yaşamadır.

Zira Yüce Kitabımız Kur'an-ı Kerim'de Rabbimiz şöyle buyurmaktadır. **“Yiyin, için, fakat israf etmeyin.” A'râf Sûresi, 7:31.”**

* * *

Kur'an-ı Kerim'in bu ayetini tefsir eden Bediüzzaman Said Nursi, Risale-i Nur Külliyyatı'nın Lem'alar adlı eserinin 19. Lem'a bölümünde **İKİSAT VE İSRAFI** geniş olarak analiz etmektedir.

İktisat Risalesi'nin tamamını yayımlıyoruz.

RİSALE-İ NUR KÜLLİYATI

LEM'ALAR KİTABI

On Dokuzuncu Lem'a

İKTİSAT RİSALESİ

İktisat ve kanaate, israf ve tebzire dairdir.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ
كُلُوا وَاشْرَبُوا وَلَا تُسْرِفُوا

Şu âyet-i kerîme, iktisada kat'î emir ve israftan nehy-i sarîh suretinde gayet mühim bir ders-i hikmet veriyor. Şu meselede **yedi nükte** var.

Birinci Nükte

Hâlık-ı Rahîm, nev-i beşere verdiği nimetlerin mukabilinde şükür istiyor. İsraf ise şükre zıttır, nimete karşı hasaretli bir istihfaftır. İktisat ise nimete karşı ticaretli bir ihtiramdır.

Evet, iktisat hem bir şükr-ü manevî hem nimetlerdeki rahmet-i İlahiyeye karşı bir hürmet hem kat'î bir surette sebab-i bereket hem bedene perhiz gibi bir medar-ı sıhhat hem manevî dilencilik zilletinden kurtaracak bir sebab-i izzet hem nimet içindeki lezzeti hissetmesine ve zahiren lezzetsiz görünen nimetlerdeki lezzeti tatmasına kuvvetli bir sebeptir. İsraf ise mezkûr hikmetlere muhalif olduğundan vahim neticeleri vardır.

İkinci Nükte

Fâtır-ı Hakîm, insanın vücudunu mükemmel bir saray suretinde ve muntazam bir şehir misalinde yaratmış. Ağızdaki kuvve-i zaikayı bir kapıcı, âsab ve damarları telefon ve telgraf telleri gibi kuvve-i zaika ile merkez-i vücuddaki mide ile bir medar-ı muhabereleleridir ki ağza gelen maddeyi o damarlarla haber verir. Bedene, mideye lüzumu yoksa “Yasaktır!” der, dışarı atar. Bazen de bedene menfaati olmamakla beraber zararlı ve acı ise hemen dışarı atar, yüzüne tükürür.

İşte madem ağızdaki kuvve-i zaika bir kapıcıdır; mide, cesedin idaresi noktasında bir efendi ve bir hâkimdir. O saraya veyahut o şehre gelen ve sarayın hâkimine verilen hediyenin yüz derece kıymeti varsa kapıcıya bahşiş nevinden ancak beş derecesi muvafık olur, fazla olamaz. Tâ ki kapıcı gururlanıp, baştan çıkıp vazifeyi unutup fazla bahşiş veren ihtilalcileri saray dâhiline sokmasın.

İşte bu sırra binaen, şimdi iki lokma farz ediyoruz. Bir lokma, peynir ve yumurta gibi mugaddi maddeden kırk para; diğer lokma, en a'lâ baklavadan on kuruş olsa; bu iki lokma, ağza girmeden, beden itibarıyla farkları yoktur, müsavidirler; boğazdan geçtikten sonra, ceset beslemesinde yine müsavidirler belki bazen kırk paralık peynir daha iyi besler. Yalnız, ağızdaki kuvve-i zaikayı okşamak noktasında yarım dakika bir fark var. Yarım dakika hatırı için kırk paradan on kuruşa çıkmak, ne kadar manasız ve zararlı bir israf olduğu kıyas edilsin. Şimdi, saray

hâkimine gelen hediye kırk para olmakla beraber, kapıcıya dokuz defa fazla bahşış vermek, kapıcıyı baştan çıkarır “Hâkim benim.” der. Kim fazla bahşış ve lezzet verse onu içeriye sokacak, ihtilal verecek, yangın çıkaracak “Aman doktor gelsin, hararetimi teskin etsin, ateşimi söndürsün.” dedirmeye mecbur edecek.

İşte iktisat ve kanaat, hikmet-i İlahiyeye tevfiğ-i harekettir.

Kuvve-i zaikayı kapıcı hükmünde tutup ona göre bahşış verir. İsrâf ise o hikmete zıt hareket ettiği için çabuk tokat yer, mideyi karıştırır, iştiha-yı hakikiyi kaybeder. Tenevvü-ü et’imeden gelen sun’î bir iştiha-yı kâzibe ile yedirir, hazımsızlığa sebebiyet verir, hasta eder.

Üçüncü Nükte

Sâbık ikinci nüktede, kuvve-i zaika kapıcıdır dedik. Evet, ehl-i gaflet ve ruhen terakki etmeyen ve şükür mesleğinde ileri gitmeyen insanlar için bir kapıcı hükmündedir. Onun telezzüzü hatırı için israfata ve bir dereceden on derece fiyata çıkmamak gerektir. Fakat hakiki ehl-i şükrün ve ehl-i hakikatin ve ehl-i kalbin kuvve-i zaikası –Altıncı Söz’deki muvazenede beyan edildiği gibi kuvve-i zaikası– rahmet-i İlahiyenin matbahlarına bir nâzır ve bir müfettiş hükmündedir. Ve o kuvve-i zaikada taamlar adedince mizancıklarla nimet-i İlahiyenin envainı tartmak ve tanımak; bir şükür-ü manevî suretinde cesede, mideye haber vermektir. İşte bu surette kuvve-i zaika, yalnız maddî cesede bakmıyor. Belki kalbe, ruha, akla dahi baktığı cihetle midenin fevkinde hükmü var, makamı var.

İsrâf etmemek şartıyla ve sırf vazife-i şükranıyeyi yerine getirmek ve enva-ı niam-ı İlahiyeyi hissedip tanımak kaydı ile ve meşru olmak ve zillet ve dilenciliğe vesile olmamak şartıyla, lezzetini takip edebilir. Ve o kuvve-i zaikayı taşıyan lisanı, şükürde istimal etmek için lezzetli taamları tercih edebilir. Bu hakikate işaret eden bir hâdise ve bir keramet-i Gavsîye:

Bir zaman Hazret-i Gavs-ı A’zam Şeyh Geylanî’nin (ks) terbiyesinde, nazdar ve ihtiyare bir hanımın bir tek evladı bulunuyormuş. O muhterem ihtiyare, gitmiş oğlunun hücreğine; bakıyor ki oğlu bir parça kuru ve siyah ekmek yiyor. O riyazattan zafiyetiyle validesinin şefkatini celbetmiş. Ona acımış. Sonra Hazret-i Gavs’ın yanına şekva için gitmiş. Bakmış ki Hazret-i Gavs kızartılmış bir tavuk yiyor.

Nazdarlığından demiş: “Yâ Üstad! Benim oğlum açlıktan ölüyor. Sen tavuk yersin!”

Hazret-i Gavs tavuğa demiş: **قُمْ يَا ذَنْنِ الْهَلْ هُوَ**! O pişmiş tavuğun kemikleri toplanıp tavuk olarak yemek kabından dışarı atıldığını, mutemed ve mevsuk çok zatlardan Hazret-i Gavs gibi keramat-ı hârikaya mazhariyeti dünyaca meşhur bir zatın bir kerameti olarak manevî tevatürle nakledilmiş.

Hazret-i Gavs demiş: “Ne vakit senin oğlun da bu dereceye gelirse o zaman o da tavuk yesin.”

İşte Hazret-i Gavs’ın bu emrinin manası şudur ki: Ne vakit senin oğlun da ruhu cesedine, kalbi nefsine, aklı midesine hâkim olsa ve lezzeti şükür için istese o vakit lezzetli şeyleri yiyebilir...

Dördüncü Nükte

“İktisat eden, maişetçe aile belasını çekmez.” mealinde **لَا يَعْزُولُ** hadîs-i şerifi sırrıyla: İktisat eden, maişetçe aile zahmet ve meşakkatini çok çekmez. Evet iktisat, kat’î bir sebep-i bereket ve medar-ı hüsn-ü maişet olduğuna o kadar kat’î deliller var ki hadd ü hesaba gelmez.

Ezcümle, ben kendi şahsımda gördüğüm ve bana hizmet ve arkadaşlık

eden zatların şehadetleriyle diyorum ki: İktisat vasıtasıyla bazen bire on bereket gördüm ve arkadaşlarım gördüler. Hattâ dokuz sene –şimdi otuz sene– evvel benimle beraber Burdur’a nefyedilen reislerden bir kısmı, parasızlıktan zillet ve sefaletе düşmemekliğim için zekâtlarını bana kabul ettirmeye çok çalıştılar. O zengin reislere dedim: “Gerçi param pek azdır fakat iktisadım var, kanaate alışmışım. Ben sizden daha zenginim.” Mükerrer ve musırrane tekliflerini reddettim. Câ-y-ı dikkattir ki iki sene sonra, bana zekâtlarını teklif edenlerin bir kısmı iktisatsızlık yüzünden borçlandılar. Lillahi’l-hamd onlardan yedi sene sonra, o az para iktisat bereketiyle bana kâfi geldi; benim yüz suyumu döktürmedi, beni halklara arz-ı hâcete mecbur etmedi. Hayatımın bir düsturu olan “nâstan istiğna” mesleğimi bozmadı.

Evet iktisat etmeyen, zillete ve manen dilenciliğe ve sefaletе düşmeye namzettir. Bu zamanda israfata medar olacak para, çok pahalıdır. Mukabilinde bazen haysiyet, namus rüşvet alınıyor. Bazen mukaddesat-ı diniye mukabil alınıyor, sonra menhus bir para veriliyor. Demek, manevî yüz lira zarar ile maddî yüz paralık bir mal alınır.

Eğer iktisat edip hâcat-ı zaruriyeye iktisar ve ihtisar ve hasretse وَمَا السِّرِّيَّاتُ الْهَوَىِّ الرَّزَاقُ ذُو الْقُوَّةِ الْمَتِينُ sarahatiyle, ummadığı tarzda yaşayacak kadar rızkını bulacak. Çünkü şu âyet taahhüd ediyor.

Evet rızık ikidir:

Biri: Hakiki rızıktır ki onunla yaşayacak. Bu âyetin hükmü ile o rızık, taahhüd-ü Rabbanî altındadır. Beşerin sû-i ihtiyarı karışmazsa o zarurî rızkı her halde bulabilir. Ne dinini, ne namusunu, ne izzetini feda etmeye mecbur olmaz.

İkincisi: Rızık-ı mecazîdir ki sû-i istimalat ile hâcat-ı gayr-ı zaruriye, hâcat-ı zaruriye hükmüne geçip, görenek belasıyla tiryaki olup terk edemiyor. İşte bu rızık, taahhüd-ü Rabbanî altında olmadığı için bu rızkı tahsil etmek, hususan bu zamanda çok pahalıdır. Başta izzetini feda edip zilleti kabul etmek, bazen alçak insanların ayaklarını öpmek kadar manen bir dilencilik vaziyetine düşmek, bazen hayat-ı ebediyesinin nuru olan mukaddesat-ı diniyesini feda etmek suretiyle o bereketsiz menhus malı alır.

Hem bu fakr u zaruret zamanında, aç ve muhtaç olanların elemelerinden ehl-i vicdana rikkat-i cinsiye vasıtasıyla gelen teellüm; o gayr-ı meşru bir surette kazandığı para ile aldığı lezzeti, vicdanı varsa acılaştırıyor.

Böyle acib bir zamanda, şüpheli mallarda, zaruret derecesinde iktifa etmek lâzımdır. Çünkü الضَّرُورَةُ تُقَدَّرُ بِقَدَرِهَا sîrriyle: Haram maldan mecburiyetle zaruret derecesini alabilir, fazlasını alamaz. Evet muztar adam, murdar etten tok oluncaya kadar yiyemez. Belki ölmeyecek kadar yiyebilir. Hem yüz aç adamın huzurunda, kemal-i lezzet ile fazla yenilmez.

İktisat, sebeb-i izzet ve kemal olduğuna delâlet eden bir vakıa:

Bir zaman, dünyaca sehavetle meşhur Hâtem-i Tâî, mühim bir ziyafet veriyor. Misafirlerine gayet fazla hediyeler verdiği vakit, çölde gezmeye çıkıyor. Bakar ki bir ihtiyar fakir adam, bir yük dikenli çalı ve gevenleri beline yüklemiş; cesedine batıyor, kanatıyor.

Hâtem ona dedi: “Hâtem-i Tâî, hediyelerle beraber mühim bir ziyafet veriyor. Sen de oraya git; beş kuruşluk bu çalı yüküne bedel, beş yüz kuruş alırsın.”

O muktesid ihtiyar demiş ki: “Ben, bu dikenli yükümü izzetimle çekerim, kaldırıyorum. Hâtem-i Tâî’nin minnetini almam.”

Sonra, Hâtem-i Tâî’den sormuşlar: “Sen kendinden daha civanmert, aziz, kimi bulmuşsun?”

Demiş: “İşte o sahrada rast geldiğim o muktesid ihtiyarı benden daha aziz, daha yüksek, daha civanmert gördüm.”

Beşinci Nükte

Cenab-ı Hak kemal-i kereminden, en fakir adama en zengin adam gibi ve gedayı (yani fakire) padişah gibi lezzet-i nimetini ihsas ettiriyor. Evet bir fakirin, kuru bir parça siyah ekmekten açlık ve iktisat vasıtasıyla aldığı lezzet, bir padişahın ve bir zenginın israftan gelen usanç ve iştahsızlık ile yediği en a’lâ baklavadan aldığı lezzetten daha ziyade lezzetlidir. Câ-yı hayrettir ki bazı müsrif ve mübezzir insanlar, böyle iktisatçıları “hisset” ile ittiham ediyorlar. Hâşâ... İktisat, izzet ve cömertliktir. Hisset ve zillet, ehl-i israf ve tebzirin zahirî merdane keyfiyetlerinin içyüzüdür. Bu hakikati teyid eden, bu risalenin telifi senesinde Isparta’da hücremde cereyan eden bir vakıa var. Şöyle ki:

Kaideme ve düstur-u hayatıma muhalif bir surette, bir talebem iki buçuk okkaya yakın bir balı, bana hediye kabul ettirmeye ısrar etti. Ne kadar kaidemi ileri sürdüm, kanmadı. Bilmeceburiye, yanımdaki üç kardeşime yedirmek ve şaban-ı şerif ve ramazanda o baldan iktisat ile otuz kırk gün üç adam yesin ve getiren de sevap kazansın ve kendileri de tatlısız kalmasın diyerek “Alınız!” dedim. Bir okka bal da benim vardı. O üç arkadaşım, gerçi müstakim ve iktisadî takdir edenlerdendi. Fakat her ne ise birbirine ikram etmek ve her biri ötekinin nefsinı okşamak ve kendi nefsinı tercih etmek olan bir cihette ulvî bir haslet ile iktisadî unuttular. Üç gecede iki buçuk okka balı bitirdiler. Ben gülerek dedim: “Sizi, otuz kırk gün o bal ile tatlandıracaktım. Siz, otuz günü üçe indirdiniz. Âfiyet olsun.” dedim. Fakat, ben kendi o bir okka balımı iktisat ile sarf ettim. Bütün şaban ve ramazanda hem ben yedim hem lillahi’l-hamd o kardeşlerimin her birisine iftar vaktinde birer kaşık (Hâşîye[1]) verip mühim sevaba medar oldu. Benim halimi görenler, o vaziyetimi belki hisset telakki etmişlerdir. Öteki kardeşlerimin üç gecelik vaziyetlerini bir civanmertlik telakki edebilirler. Fakat hakikat noktasında, o zahirî hisset altında ulvî bir izzet ve büyük bir bereket ve yüksek bir sevap gizlendiğini gördük. Ve o civanmertlik ve israf altında, eğer vazgeçilme idi, bir dilencilik ve gayrın eline tama’kârane ve muntazırane bakmak gibi hissetten çok aşağı bir haleti netice verir idi.

Altıncı Nükte

İktisat ve hissetin çok farkı var. Tevazu, nasıl ki ahlâk-ı seyyieden olan tezellülden manen ayrı ve sureten benzer bir haslet-i memduhadır. Ve vakar, nasıl ki kötü hasletlerden olan tekebbürden manen ayrı ve sureten benzer bir haslet-i memduhadır.

Öyle de ahlâk-ı âliye-i Peygamberiyeden olan ve belki kâinattaki nizam-ı hikmet-i İlâhiyenin medarlarından olan iktisat ise sefillik ve bahillik ve tama’kârlık ve hırsın bir halıtası olan hisset ile hiç münasebeti yok. Yalnız, sureten bir benzeyiş var. Bu hakikati teyid eden bir vakıa:

Sahabenin Abâdile-i Seb’a-yı Meşhure’sinden olan Abdullah İbn-i Ömer Hazretleri ki halife-i Resulullah olan Faruk-u A’zam Hazret-i Ömer’in (ra) en mühim ve büyük mahdumu ve sahabe âlimlerinin içinde en

mümtazlarından olan o zat-ı mübarek çarşı içinde, alışverişte, kırk paralık bir meseleden, iktisat için ve ticaretin medarı olan emniyet ve istikameti muhafaza için şiddetli münakaşa etmiş. Bir sahabe ona bakmış. Rûy-i zeminin halife-i zîşanı olan Hazret-i Ömer'in mahdumunun kırk para için münakaşasını acib bir hisset tevehhüm ederek o imamın arkasına düşüp ahvalini anlamak ister. Baktı ki Hazret-i Abdullah hane-i mübareğine girdi. Kapıda bir fakir adam gördü. Bir parça eğlendi; ayrıldı, gitti. Sonra hanesinin ikinci kapısından çıktı, diğer bir fakiri orada da gördü. Onun yanında da bir parça eğlendi; ayrıldı, gitti. Uzaktan bakan o sahabe merak etti.

Gitti o fakirlere sordu: "İmam sizin yanınızda durdu, ne yaptı?"

Her birisi dedi: "Bana bir altın verdi."

O sahabe dedi: "Fesühbhanallah! Çarşı içinde kırk para için böyle münakaşa etsin de sonra hanesinde iki yüz kuruşu kimseye sezdirmeden kemal-i rıza-yı nefisle versin!" diye düşündü, gitti, Hazret-i Abdullah İbn-i Ömer'i gördü.

Dedi: "Yâ İmam! Bu müşkülümü hallet. Sen çarşıda böyle yaptın, hanende de şöyle yapmışsın."

Ona cevaben dedi ki: "Çarşıdaki vaziyet iktisattan ve kemal-i akıldan ve alışverişin esası ve ruhu olan emniyetin, sadakatin muhafazasından gelmiş bir halettir; hisset değildir. Hanemdeki vaziyet, kalbin şefkatinden ve ruhun kemalinden gelmiş bir halettir. Ne o hissettir ve ne de bu israftır."

İmam-ı A'zam, bu sırra işaret olarak لَاسْرِافَ فِي الْخَيْرِ dedi. Yani "Hayırda ve ihsanda (fakat müstahak olanlara) israf olmadığı gibi israfta da hiçbir hayır yoktur."

Yedinci Nükte

İsraf, hırsı intac eder. Hırs, üç neticeyi verir.

Birincisi: Kanaatsizliktir. Kanaatsizlik ise sa'ye, çalışmaya şevki kırar. Şükür yerine şekva ettirir, tembelliğe atar. Ve meşru, helâl, az malı (Hâşiye[2]) terk edip; gayr-ı meşru, külfetsiz bir malı arar. Ve o yolda izzetini, belki haysiyetini feda eder.

Hırsın ikinci neticesi: Haybet ve hasarettir.

Maksudunu kaçırmak ve istiskale maruz kalıp, teşhilat ve muavenetten mahrum kalmaktır. Hattâ لَحَرٌّ يَصُورُ خَائِبٌ خَاسِرٌ yani "Hırs, hasaret ve muvaffakiyetsizliğin sebebidir." olan darb-ı mesele mâsadak olur.

Hırs ve kanaatin tesirâtı, zîhayat âleminde gayet geniş bir düstur ile cereyan ediyor.

Ezcümle, rızka muhtaç ağaçların fitrî kanaatleri, onların rızkını onlara koşturduğu gibi hayvanatın hırs ile meşakkat ve noksanîyet içinde rızka koşmaları, hırsın büyük zararını ve kanaatin azîm menfaatini gösterir.

Hem zayıf umum yavruların lisan-ı halleriyle kanaatleri, süt gibi latîf bir gıdanın ummadığı bir yerden onlara akması ve canavarların hırs ile noksan ve mülevves rızıklarına saldırması; davamızı parlak bir surette ispat ediyor.

Hem semiz balıkların vaziyet-i kanaatkâranesi, mükemmel rızıklarına medar olması; ve tilki ve maymun gibi zeki hayvanların hırs ile rızıkları peşinde dolaşmakla beraber kâfi derecede bulmamalarından cılız ve zayıf kalmaları, yine hırs ne derece sebab-i meşakkat ve kanaat ne derece medar-ı rahat olduğunu gösterir.

Hem Yahudi milleti hırs ile riba ile hile dolabı ile rızıklarını zilletli ve sefaletli, gayr-ı meşru ve ancak yaşayacak kadar rızıklarını

bulması ve sahra-nişinlerin (yani bedevîlerin) kanaatkârane vaziyetleri, izzetle yaşaması ve kâfi rızkı bulması; yine mezkûr davamızı kat'î ispat eder.

Hem çok âlimlerin (Hâşiye[3]) ve ediblerin (Hâşiye[4]) zekâvetlerinin verdiği bir hırs sebebiyle fakr-ı hale düşmeleri ve çok aptal ve iktidarsızların fitrî, kanaatkârane vaziyetleri ile zenginleşmeleri kat'î bir surette ispat eder ki: Rızk-ı helâl, acz ve iftikara göre gelir; iktidar ve ihtiyar ile değil. Belki o rızk-ı helâl, iktidar ve ihtiyar ile makûsen mütenasıptır. Çünkü çocukların iktidar ve ihtiyarı geldikçe rızkı azalır, uzaklaşır, sakîlleşir. **الْقَنَاءَةُ** hadîsinin sırrıyla kanaat, bir define-i hüsn-ü maişet ve rahat-ı hayattır. Hırs ise bir maden-i hasaret ve sefalettir.

Üçüncü Netice: Hırs ihlası kırar, amel-i uhreviyeyi zedeler. Çünkü bir ehl-i takvanın hırsı varsa teveccüh-ü nâsı ister. Teveccüh-ü nâsı müraat eden, ihlas-ı tammı bulamaz. Bu netice çok ehemmiyetli, çok cây-ı dikkattir.

Elhasıl: İsrâf, kanaatsizliği intac eder.

Kanaatsizlik ise çalışmanın şevkini kırar, tembelliğe atar; hayatından şekva kapısını açar, mütemadiyen şekva ettirir. (Hâşiye[5])

Hem ihlası kırar, riya kapısını açar. Hem izzetini kırar, dilencilik yolunu gösterir. İktisat ise kanaati intac eder. **عَزَّ مَنْ قَنَعَ ذَلَّ** hadîsin sırrıyla kanaat, izzeti intac eder. Hem sa'ye ve çalışmaya teşci eder. Şevkini ziyadeleştirir, çalıştırır.

Çünkü mesela, bir gün çalıştı. Akşamda aldığı cüz'î bir ücrete kanaat sırrıyla, ikinci gün yine çalışır. Müsrif ise kanaat etmediği için ikinci gün daha çalışmaz. Çalışsa da şevksiz çalışır. Hem iktisattan gelen kanaat; şükür kapısını açar, şekva kapısını kapatır. Hayatında daima şâkir olur. Hem kanaat vasıtasıyla insanlardan istiğna etmek cihetinde teveccühlerini aramaz. İhlas kapısı açılır, riya kapısı kapanır.

İktisatsızlık ve israfın dehşetli zararlarını geniş bir dairede müşahade ettim. Şöyle ki: Ben, dokuz sene evvel mübarek bir şehre geldim. Kış münasebetiyle o şehrin menabi-i servetini göremedim. –Allah rahmet etsin– oranın müftüsü birkaç defa bana dedi: “Ahalimiz fakirdir.” Bu söz benim rikkatime dokundu. Beş altı sene sonraya kadar daima o şehir ahalisine acıyordum. Sekiz sene sonra yazın yine o şehre geldim. Bağlarına baktım. Merhum Müftünün sözü hatırıma geldi. Fesübhanallah dedim, bu bağların mahsulatı şehrin hâcetinin pek fevkindedir. Bu şehir ahalisi pek çok zengin olmak lâzım gelir. Hayret ettim. Beni aldatmayan ve hakikatlerin derkinde bir rehberim olan bir hatıra-i hakikatle anladım: İktisatsızlık ve israf yüzünden bereket kalkmış ki o kadar menabi-i servetle beraber o merhum Müftü “Ahalimiz fakirdir.” diyordu. Evet, zekât vermek ve iktisat etmek, malda bi't-tecrübe sebeb-i bereket olduğu gibi; israf etmek ile zekât vermemek, sebeb-i ref'-i bereket olduğuna hadsiz vakıat vardır.

İslâm hükemasının Eflatun'u ve hekimlerin şeyhi ve feylesofların üstadı, dâhî-i meşhur Ebu Ali İbn-i Sina, yalnız tıp noktasında **كُلُّوا** âyetini şöyle tefsir etmiş. Demiş: **جَمَعَتْهُ الطَّبَّ فِي الْبَيْتَيْنِ جَمْعًا وَحُسْنُ الْقَوْلِ فِي قَصْرِ** : **الْكَلَامِ فَقَلَّ لِّلْإِنِّ أَكَلَتْ وَبَعْدَ أَكَلِ تَجَدَّ بَّ وَ الشَّيْءُ فَاءُ فِي الْإِسْ زَهْضَامِ وَ لَيْسَ عَلَى النَّفْسِ أَشَدُّ حَالًا مِنْ إِدْخَالِ الطَّعَامِ عَلَى**

Yani “İlm-i tıbbı iki satırla topluyorum. Sözüñ güzelliği kısalığındadır: Yediğin vakit az ye. Yedikten sonra dört beş saat kadar daha yeme. Şifa, hazımdadır. Yani, kolayca hazmedeceğin miktarı ye. Nefse ve mideye en ağır ve yorucu hal, taam taam üstüne yemektir.” (Hâşiye[6])

Cây-1 hayret ve medar-1 ibret bir tevafuk:

İktisat Risalesi'ni, üçü acemi olarak beş altı ayrı ayrı müstensih ayrı ayrı yerde ayrı ayrı nüshadan yazıp birbirinden uzak, hatları birbirinden ayrı, hiç elifleri düşünmeyerek yazdıkları her bir nüshanın elifleri; duasız elli bir, dua ile beraber elli üçte tevafuk etmekle beraber; İktisat Risalesi'nin tarih-i telif ve istinsahı olan Rumîce elli bir ve Arabî elli üç tarihinde tevafuku ise şüphesiz tesadüf olamaz. İktisaddaki bereketin keramet derecesine çıktığına bir işarettir. Ve bu seneye, "Sene-i İktisat" tesmiyesi lâyıktır. Evet, zaman iki sene sonra bu keramet-i iktisadiyeyi, İkinci Harb-i Umumî'de her taraftaki açlık ve tahribat ve israfatla ve nev-i beşer ve herkes iktisada mecbur olmasıyla ispat etti.

سُبْحَانَكَ لَا إِلَهَ إِلَّا مَا عَلَّمَ لَنْدُنَا إِلَّا مَا عَلَّمَتْ نَفْسُنَا إِنَّ رَحْمَتَكَ رَءُوفٌ رَحِيمٌ
الْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ

[1] **Hâşiye:** Yani, büyükçe bir çay kaşığı iledir.

[2] Hâşîye:

İktisatsızlık yüzünden müstehlikler çoğalır, müstahsiller azalır. Herkes gözünü hükûmet kapısına diker. 0 vakit hayat-ı içtimaiyenin medarı olan “sanat, ticaret, ziraat” tenakus eder. 0 millet de tedenni edip sukut eder, fakir düşer.

[3] Hâşîye:

İran'ın âdil padişahlarından Nuşirevan-ı Âdil'in veziri, akılcı meşhur âlim olan Büzürücumhur'dan (Büzürg-Mihr) sormuşlar: "Neden ulema, ümera kapısında görünüyor da ümera ulema kapısında görünmüyor. Halbuki ilim, emaretin fevkindedir?"

Cevaben demiş ki: “Ülemanın ilminden, ümeranın cehlindendir.” Yani ümera, cehlinden ilmin kıymetini bilmiyorlar ki ülemanın kapısına gidip ilmi arasınlar. Ulema ise marifetlerinden mallarının kıymetini dahi bildikleri için ümera kapısında arıyorlar. İşte Büzürücumhur, ülemanın arasında fakr ve zilletlerine sebep olan zekâvetlerinin neticesi bulunan hırslarını zarif bir surette tevil ederek nazikane cevap vermiştir.

Hüsrev

[4] **Hâşiye:** Bunu teyid eden bir hâdis: Fransa'da ediblere, iyi dilencilik yaptıkları için dilencilik vesikası veriliyor.

Süleyman Rüşdü

[5] Hâşîye:

Evet, hangi müsrif ile görüşsen şekvalar işiteceksin. Ne kadar zengin olsa da yine dili şekva edecektir. En fakir fakat kanaatkâr bir adamla görüşsen şükür işiteceksin.

[6] **Hâşiye:** Yani vücuda en muzır, dört beş saat fâsıla vermeden yemek yemek veyahut telezzüz için mütenevvi yemekleri birbiri üstüne mideye doldurmaktır.

KAYNAK: <http://www.hizmetvakfi.org>

AKTİF KAYNAK LINK:<http://www.hizmetvakfi.org/risaleinur/on-dokuzuncu-lema/>

AKTİF KAYNAK LINK2:<http://www.hizmetvakfi.org/risaleinur/>